

Společnými silami k dobré praxi v náručí Orlických hor

V podhůří Orlických hor hospodaří akciová společnost Podchlumí. Chová převážně český strakatý skot s výbornou užitkovostí, krávy mají možnost se pást, z mléka se vyrábějí značkové sýry. Před dvěma lety si tým zootechniků, ošetřovatelů, veterinářů, poradců chovu i nevyššího vedení prošel náročným procesem ozdravení stáda. Málokdo by tušil, co všechno může v chovu způsobit řasa *Prototheca* spp.

Akciovou společnost Podchlumí se sídlem v České Rybné vede ředitelka Marie Tomanová. Je s ní spjata od roku 1982.

„Po revoluci začaly velké restituce a dělení podniku. V 1992 byla transformace a v roce 1996 jsme spolu s agronomelem Ing. Martincem spoluzakládali akciovou společnost Podchlumí. Zpočátku jsem vykonávala funkci předsedkyně představenstva, a od roku 2002 zastávám funkci ředitelky,“ představila historii společnosti Marie Tomanová, která k podniku a zejména k živočišné výrobě za ty roky přilnula.

Podnik s živočišnou výrobou

„Hospodaříme v katastrech čtyř obcí – Česká Rybná, kde je sídlo, Bohusovná, Záchlumí a Hejnice. V každé obci byla historicky dílna, kancelář a kravín s teletníkem. Postupem času se všechny stáje přestavěly a krávy se soustředily na jedno středisko v Hejnicích. Zde vznikl areál živočišné výroby. Najdete tady 420 boxových loží ve čtyřech budovách, kde je ustájeno 400 dojnic a jalovice. V roce 2012 byla

v Hejnicích uvedena do provozu nová dojírna 2 x 12 se zrychleným odchodem od společnosti Lukrom,“ popisuje ředitelka.

Z původních dodávek mléka do mlékárny v Městečku Trnávka v roce 2009 přešlo Podchlumí do mlékárny Litovel, což je dnes společnost Brazzale Moravia, kde se vyrábí známý sýr italského typu.

Akciová společnost Podchlumí hospodaří na 1070 ha, z toho je 497 ha luk, 573 ha je orná půda. Rostlinná výroba podniku je zaměřena hlavně na krmivovou základnu, pro živočišnou výrobu. Z tržních plodin je nejvýznamnější pěstování řepky, trav na semeno, svazanky, dále obilí a množitelské porosty jetele. Významné zastoupení v porostu má i žito, důvodem pro jeho pěstování je zajištění dostatku stelivové slámy, neboť všechny kraviny jsou stlané.

Pozornost je zaměřena na pečlivou konzervaci trav do senáží. Podnik disponuje vlastní technologií pro vakování. Proto se velké množství objemných krmiv může ukládat do vaků

Nedojené krávy jsou od května do listopadu na pastvinách

a Podchlumí dělá tuto službu i pro zákazníky v okolí.

V hlavní roli česká straka

Skladbu stáda tvoří z více než 90 % české strakaté plemeno, ale částečně se ve stádě objevuje holštýnská krev. „Holštýnky jsou tady historicky, připárujeme je čistokrevně a v managementu stáda nám to nijak nevádí,“ komentují zootechnici Michaela Lu-

ňáčková a Vladimír Málek. Dále prozradili, že nedojené krávy a mladý dobytek jsou od 1. května do listopadu na pastvinách. Ty se rozkládají na kopcích v blízkém okolí. Středisko Hejnice disponuje kromě ustájení produkčních krav porodnou, oddělením pro léčené krávy a oddělením pro zasušené krávy. „V dojárně se dojí dvakrát denně, obsluhuje ji na směny celkem šest dojiček, ke každé směně je stájnice.

Produkční stáj v Hejnicích

Zleva Klára Mrkvičková, Vladimír Málek, Michaela Luňáčková a Marie Tomanová

Skupinový odchov telat ve starších budovách následuje po individuálním ustájení

V roce 2022 jsme prodali 3,3 miliónu litrů mléka. Denní dodávka je 9500 až 10 tisíc litrů, poslední rok přesahuje i 10 tisíc, proto jsme si pořídili přídatné pako, které využíváme v době kdy celkový nádoj přesahuje kapacitu hlavního nádrže. Prodej mléka realizujeme prostřednictvím odbytového družstva MLÉKO.CZ. Zatímco v prosinci minulého roku byla cena 13,56 Kč, v červenci 2023 už to bylo jenom 10,11 koruny," bilancuje za pomoci své pečlivé evidence Marie Tomanová a předkládá úctyhodné výsledky z kontroly užítkovosti: Na dojenou krávu připadá 32,5 kg mléka denně, na ustájenou to je něco přes 25 kg, bílkoviny se pohybují kolem 3,6 % a tuk asi 4 %.

„Také reprodukci máme, jak se říká, vchytanou – říje se stanovuje na základě dat z programu Afifarm v souladu s fyzickým pozorováním. Inseminační interval je 55 dní, servis perioda pak vychází na 82 dní. Mezidobí je 375 dnů, průměrný laktační den 145 dní," dodává zootechnik Málek.

Ozdravení? ... Už chápeme, co to obnáší

V roce 2019 se začaly na statku v Hejnicích objevovat první problémy – hlavním indikátorem byl nárůst somatických buněk. Klasické rozborů poukazovaly na kvasinku, která se

nedá léčit antibiotiky, ale vše bylo trochu jinak.

Následovalo nepříjemné období, kdy jsme neznali přesnou příčinu zánětu mléčné žlázy. Na pomoc byl přivolán MVDr. Miroslav Věříš, který jako první vyřkl krutou diagnózu: Stádo je nakažené řasou *Prototheca*. A postavil nás před dvě možnosti – zrušit chov dojnic nebo začít razantně ozdravovat. Pan doktor nás varoval, že to bude náročné, ale spolu se zootechničkou Ing. Marikou

Swobodovou jsme se rozhodly, že do toho jdeme, tedy že ozdravíme," vylíčila Marie Tomanová počátek peripetií s řasou rodu *Prototheca*.

Náročný rok ozdravování

„Pozvali jsme k nám specialistku Ing. Růženu Seydlovou, která nabrala vzorky mléka a ve spolupráci s laboratoří v Táboře udělala kultivaci celého stáda. Díky jejím radám a zkušenostem se nám postupnými kroky dařilo

nasměrovat chov k ozdravení. Přestali jsme krmit telata odpadním mlékem. Část krav musela jít okamžitě na jatka a některé k tomu vhodné krávy jsme neprodleně zasušili a dali do přísné karantény. Následovala opravdu důkladná a velmi pracná a opakovaná dezinfekce celého střediska, na které se podíleli zaměstnanci celého podniku. V té době museli při sobě stát všichni, tlak to byl enormní nejen na dojíčky, veterináře a zootechniky ale i na pracovníky mechanizace i rostlinné výroby. Bylo nutné mj. dokonale vyklidit všechna slámová lože, celé stáje vydezinfikovat a s velkou dávkou obezřetnosti nastlat nové. Velkou dávkou pozornosti také dostala práce na dojárně, kdy se zavedla další a přísnější preventivní opatření," podrobně popsala ředitelka Tomanová. „Oběma odborníkům, jak Ing. Seydlové, tak doktorovi Věříšovi jsme vděční za pomoc.“

Trpělivost přinesla ovoce

„A ačkoli jsme to ani nepředpokládali, během jednoho roku jsme stádo ozdravili," sděluje s pocitem vítězství Marie Tomanová. „V listopadu roku 2020 odešla poslední zasažená kráva. Když to sečtu, celkem se muselo vyřadit téměř 60 % dojnic. Stálo to hodně peněz a jsme rádi, že to naše firma přežila. Největší náklady byly spojené s náhradou dojnic a ve snížení množství hlavní tržní komodity – tedy mléka. V roce 2021 jsme za to měli ve

Ustájení jalovic v Hejnicích

stádě téměř samé prvotelky, aktuálně tedy užitkovost stále roste a máme 85 tisíc somatických buněk. Přesněji řečeno, držíme PSB stále pod 100 tisíc. Mezi nezodpovězené otázky stále patří původ nákazy. Kde a jak se nakazila první kráva?

„První nakaženou krávu jsme nedohledali. Každopádně jsme ozdravovací program uzavřeli s tím, že nechceme pouštět návštěvy do areálu farmy a účastnit se jakýchkoli výstav,“ dodává k tomu ředitelka.

Změna ve výživě

V roce 2022 začala společnost spolupracovat ve výživě s Ing. Klárou Mrkvičkovou z VVS. „Představila jsem tady svůj rukopis krmných dávek, který jsme aplikovali s dobrou odezvou,“ komentuje začátek spolupráce konzultanta společnosti VVS Verměřovice a doplňuje: „Omezili jsme nakupovanou krmiva, dotaci močoviny a upravili skladbu a strukturu šrotu. Krmné dávky se snažím mít jednoduché a minimalizovat změny, v létě zde využívám v boji s tepelným stresem krmný dopl-

Dojírna 2 x 12 se zrychleným odchodem v Hejnicích doplněná o systém Afífarm

něk. Na jaře jsme se drželi na 33,5 l, teď v srpnu se držíme přes 32 l na dojenou krávu a ustáli jsme tak celé léto.

S ohledem na sucho, které zasáhlo Orlickoústecko letos, zařazujeme mláto a jsme omezeni kukuřicí do 20 kg na kus a den. Krávy slušně nasazují, ke 40 litrům. To znamená, že si musíme hlídat potřebnou energii pro zachování březosti a zdravotního stavu. Proto si v rozdoji pomáhám krmným tukem. Kvalitní objem je předpokladem pro dobrou produkci – a ten v Podchlumí

mají – je to dáno zkušenostmi a přístupem rostlinné výroby a také udržováním čistoty později při nakládce krmiv. Celkově hodnotím provoz podniku jako velmi čistý. Prvotelky jsou ustájeny zvlášť od starších krav. Specifikum zdejšího chovu je pastva neprodukčních krav od jara do podzimu. Věřím, že má vliv na zlepšení zdravotního stavu. Líbí se mi, že zvířata jsou na čerstvém vzduchu, jsou čistá, mají pohyb a výrazně to uleví stájovému prostředí. Přibližně tři týdny před porodem jsou již krávy ustájeny a zvykají si opět na směsnou krmnou dávku. Ke zvládnutí okolo porodního období zde nepoužívám kyselou soli a jde to i bez nich,“ vysvětlila souvislosti týkající se výživy Klára Mrkvičková.

Dobrou vůli k živočišné výrobě bychom ocenili

Marie Tomanová si v závěru rozhovoru trochu posteskla nad současným postojem společnosti vůči zemědělcům. Některá nová opatření jí kazí jinak dobrou náladu „Tak třeba ty úhory. Proč? Vlastníci pozemků mně chodí nadávat a ptát se, proč jste nám neposekali louku. Nedává to smysl. Neposekanou louku zryjí divoáci. Za čtyři roky budeme mít z louky orniště. Stát omezil podporu živočišné výroby, což je krátkozraké. Proč si toho nevážíme? Zaměstnáváme lidi, produkujeme potraviny a udržujeme krajinu, to si málokdo uvědomuje,“ dodala na závěr ředitelka akciové společnosti Podchlumí.

Na nedostatek steliva si dojnice nemohou stěžovat

Lukáš Prýmas